

مبانی نظری و مطالعات تجربی:

در قالب طرح مطالعاتی و پژوهشی مذکور، ابتدا چشم‌انداز اشتغال و بیکاری در کشور با بررسی عرضه تقاضای بازار کار در گذشته و چشم‌انداز آینده مورد مطالعه قرار گرفته است.

همچنین در ادامه، مزیت‌های بخش تعاونی در ایجاد فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال با مطالعه مقایسه‌ای تجارب سایر کشورها مورد بحث و بررسی قرار گرفته و جایگاه بخش تعاونی در اقتصاد کشور از نظر حقوقی و قانونی و با توجه به عملکرد ۵۰ سال گذشته بخش تعاون بررسی شده است.

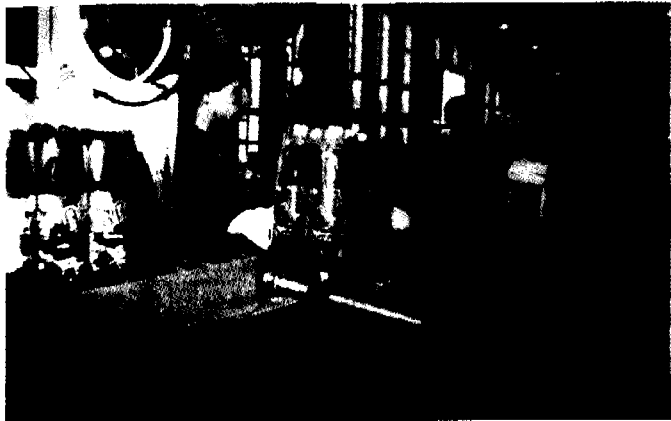
طرح کلی برنامه اشتغال بخش تعاون مبتنی بر ویژگیهای زیر تدوین گردیده است:

- بازاریابی و بازار سازی
- متناسب نمودن فرصتهای شغلی بعد از تقاضای بازار کار
- متناسب سازی مزیت‌های شغلی با عرضه نیروی کار
- انطباق با منابع و مزیت‌های محلی و منطقه‌ای
- انطباق با میزان بیکاری و توسعه نیافتگی استانها
- توجه به ظرفیتها و محدودیتهای قانونی

روش گردآوری اطلاعات

به منظور تعیین ظرفیت اشتغالزایی بخش تعاون، از روش جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه کتبی استفاده شده است.

از آنجایی که برخی فعالیتهای اقتصادی دارای متقاضی بالفعل بوده و برخی دیگر، دارای ظرفیتهای بالقوه‌ای است که براساس نیروهای انسانی موجود در منطقه (متقاضی هستند ولی هنوز ظرفیتهای تعاونی را به ثبت نرسانده‌اند) فعالیتهای مشابه، امکانات منطقه، بازار، مواد اولیه موجود در منطقه و پیشینه تاریخی قابل شناسایی و معرفی است. برای هریک از انواع فوق یک پرسشنامه مستقل طراحی شد. طراحی پرسشنامه فرم "الف" به منظور ظرفیت‌سنجی فعالیتهای دارای متقاضی و جمع‌آوری

نگاهی به:

طرح اشتغال ویژه بخش تعاون

اشاره:

یکی از چالش‌های اساسی پیش‌روی کشور در سالهای آینده، مسأله ایجاد فرصتهای شغلی مناسب برای جمعیتی است که مهيای عرضه نیروی کار خود به بازار می‌باشد. این مسأله به عنوان یکی از دغدغه‌های مهم دولت در سالهای اخیر بوده است و فرصتها و منابع زیادی از کشور صرف پاسخوگی به این چالش شده است. متأسفانه اغلب برنامه‌های تمهید شده برای این منظور حداقل با یکی از دو مشکل: ۱- عدم تأمین هدفهای مورد نظر ۲- تردید در نتایج حاصل شده مواجه بوده است. وزارت تعاون در راستای تهیه برنامه اصولی و مبتنی بر اطلاعات صحیح از نیازها، ظرفیتهای و امکانات، از اواخر سال گذشته پژوهشی را با استفاده از مشاورین علمی و کارشناسان آن وزارتخانه به انجام رسانید، که در چارچوب آن ظرفیتهای بخش تعاون و امکانات موجود، نیازهای مؤثر و واقعی، انگیزه‌های متقاضیان فعالیت و موانع و مشکلات موجود در راه ایجاد و بهره‌برداری از طرحها شناسایی شده است.

برخی از ویژگیهای این طرح عبارتند از: ۱- جلب اعتماد و بهادادن به شخصیت والای انسانی (متقاضیان جویای کار) و تأمین شرایط و امکانات کار برای آنها به طور مستقیم: به نحوی که مدیریت، سرمایه و منافع حاصله تماماً در اختیار آنها باشد تا با حفظ عزت و آزادی و بدون تکیه به غیر به فعالیت اقتصادی بپردازند. ۲- آمادگی و حضور واقعی متقاضیان و حل مشکلات اولیه خود: که تردید در نتایج حاصله را به حداقل می‌رساند.

- ۳- پایین بودن سرانه تسهیلات مورد تقاضا برای هر فرصت شغلی
 - ۴- دارا بودن توجیه اقتصادی مناسب، انطباق با منابع و مزیت‌های منطقه‌ای، نرخ بیکاری، توسعه نیافتگی استانها، عرضه و تقاضای بازار کار
 - ۵- برخورداری از شبکه تولید و توزیع تعاونی در سطح کشور به منظور: کوتاهتر کردن دوره اجرای طرحها، کاهش قیمت تمام شده بازار، فروش مطمئن‌تر، پایداری فعالیتها در اقتصاد رقابتی
- شایان ذکر است برای اجرای این طرح حدود ۲۷ نفر از صاحبینظران علمی و اجرایی با تحصیلات عالی به عنوان مشاور و بیش از ۱۶۵ نفر از کارشناسان و مسؤولان وزارت تعاون مشارکت داشته‌اند.

جدول شماره یک

نوع طرح	تعداد طرح	تسهیلات مورد نیاز (میلیارد ریال)	فرصت های شغلی جدید (نفر)	سرانه تسهیلات مورد نیاز (میلیون ریال)
دارای متقاضی	۳۴۵۷	۳۰۳۸	۵۰۶۲۵	۶۰/۱۰
قابل اجرای فاقد متقاضی	۲۶۶۰	۲۳۲۹	۳۸۷۹۸	۶۰/۰۳
جمع	۶۱۱۷	۵۳۶۷	۸۹۴۲۳	۶۰/۰۲

شاخص های مهم طرح های مذکور در جدول زیر ارائه شده است:

شاخص	واحد	ویژه اشتغال زنان	ویژه فارغ التحصیلان آموزش عالی	طرح های بزرگ اشتغال زا
تعداد طرح	طرح	۹۰۷	۱۸۳۳	۸۳۴
سرمایه مورد نیاز	میلیارد ریال	۱۳۰۱/۳	۳۳۰۴/۹	۶۸۵۸/۱
تسهیلات مورد نیاز	میلیارد ریال	۷۹۸/۵	۱۹۸۰/۱	۴۰۸۹/۵
نسبت نیروی تحصیل کرده به کل نیروی انسانی	درصد	۵۴/۶	۷۴/۸	۳۴/۴
نسبت نیروی کار زن به کل نیروی انسانی	درصد	۷۲/۸	۱۸/۳	۱۷/۵
تعداد فرصت شغلی قابل ایجاد	نفر	۱۳۰۹۳	۳۳۵۰۱	۳۳۷۹۵
سرانه سرمایه مورد نیاز	میلیون ریال	۹۹/۴	۹۸/۷	۲۰۲/۹
سرانه تسهیلات مورد نیاز	میلیون ریال	۶۱/۰	۵۹/۱	۱۲۱/۰

توزیع فرصت های شغلی طرح ها به تفکیک تحصیلات، جنسیت و مناطق

مناطق	نیروی انسانی به تفکیک تحصیلات							نیروی انسانی به تفکیک جنسیت	
	بیسواد	کمتر از دیپلم	دیپلم فنی	دیپلم نظری	فوق دیپلم	لیسانس و بالاتر	مرد	زن	
روستایی	۳۷۴۲	۱۹۹۰	۴۴۸۵	۶۱۱۱	۱۲۳۴۰	۳۰۳۴	۲۶۷۱۴	۴۹۸۸	
شهری	۱۰۸۷۰	۵۹۴۸	۹۸۶۶	۸۰۳۹	۲۳۳۵۳	۴۶۴۱	۴۷۷۷۰	۱۴۹۴۷	
جمع	۱۴۶۱۲	۷۹۳۸	۱۴۳۵۱	۱۴۱۵۰	۳۵۶۹۳	۷۶۷۵	۷۴۴۴۴	۱۹۹۳۵	

توزیع فراوانی تنوع تقاضای فعالیت (در طرح های دارای متقاضی)

ایجاد		توسعه		راه اندازی مجدد		بازسازی و نوسازی بدون توسعه	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۳۰۵۴	۸۴/۲۵	۴۱۷	۱۱/۵۰	۹۰	۲/۴۸	۶۴	۱/۷۷

برخی شاخص های اقتصادی طرح ها

میزان سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	سهم آورده (میلیارد ریال)	سهم تسهیلات (میلیارد ریال)	سود سالیانه (میلیارد ریال)	درصد سهم آورده	درصد سهم تسهیلات	درصد سهم سرمایه گذاری
۱۲۱۰۱	۴۴۸۱	۷۶۲۰	۲۷۷۱	۳۷	۶۳	۲۲/۹

اطلاعات در خصوص ویژگی های مختلف طرح های اقتصادی مربوطه مشتمل بر موارد زیر بود:

○ محل جغرافیایی فعالیت از نظر موقعیت در پهنه کشور، شهری یا روستایی بودن محل ایجاد آن

○ مشخصات فعالیتها شامل اطلاعاتی نظیر طبقه بندی فعالیت در طبقه بندیهای متعارف و مورد عمل، گروه اصلی فعالیت و نیازمند بودن انجام فعالیت به اخذ مجوز از مراجع قانونی
○ مراجع قانونی صادرکننده مجوز برای فعالیت مورد نظر

○ وضعیت متقاضی از نظر نوع تعاونی
○ نوع تقاضا برای فعالیت از نظر توسعه، ایجاد، راه اندازی مجدد، بازسازی و نوسازی

○ انگیزه ها و دلایل متقاضی برای انجام فعالیت در قالب تعاونی
○ نیروی انسانی مورد نیاز فعالیت از نظر سطح سواد و جنسیت
○ مزبتهای ایجاد فعالیت در محدوده جغرافیای مورد نظر
○ گستره و محدوده بازار محصول فعالیت

○ وضعیت مالی طرح از نظر سرمایه مورد نیاز، آورده متقاضی به تفکیک انواع آورده، تسهیلات مورد نیاز، پیش بینی سود سالیانه طرح و درآمدها و هزینه های ارزی طرح
○ موانع و مشکلات موجود در زمینه ایجاد فعالیت

در زمینه فعالیت های بالقوه اشتغالزایی بخش تعاون نیز پرسشنامه ای نظیر پرسشنامه فرم "الف" طراحی شد که با توجه به فاقد متقاضی بودن فعالیت مذکور، اطلاعاتی همچون نوع تعاونی، تقاضا و میزان آورده متقاضی از آن حذف گردید. (البته متقاضی اجرای طرح وجود دارد ولی هنوز تعاونی را ثبت نکرده است).

برای توزیع پرسشنامه ها، بین استانهای مختلف ۲ عامل زیر مورد توجه قرار گرفته است:

● تعداد طرح های دارای متقاضی در سنوات اخیر

● جمعیت استان
از آنجایی که کارشناسان ادارات کل استانها اشراف کافی نسبت به طرح های دارای متقاضی و بالقوه استانها دارند، مقرر گردید پرسشنامه های فرم "الف" دارای متقاضی توسط کارشناسان ادارات مذکور و حتی الامکان با مشارکت تکمیل

نتایج

در مطالعه مذکور اطلاعات مربوط به ۳۶۶۵ طرح ایجاد فعالیت دارای متقاضی و ۲۹۹۱ طرح قابل اجرای فاقد متقاضی (جمعاً ۶۶۵۶ طرح) مورد بررسی و پردازش قرار گرفت، برخی از نتایج به دست آمده از این مطالعه عبارتند از:

● امکان ایجاد ۹۴۴۱۹ فرصت شغلی در قالب طرحهای اقتصادی بخش تعاون

● نیاز به ۱۲۱۰۲ میلیارد ریال تجهیز منابع برای سرمایه گذاری در طرحها

● نیاز با ۷۶۲۰ میلیارد ریال به عنوان تسهیلات مورد نیاز برای طرحهای مذکور

با عنایت به محدودیت منابع مالی بخش تعاونی (مجموع تسهیلات اختصاص یافته

به بخش تعاون در سال جاری حدود ۲۰۳۵ میلیارد ریال می باشد) مقرر گردید

با اعمال سیاست های مناسب، امکان بهره گیری حداکثر از منابع محدود صورت

گیرد. بدین منظور طرحهای شناسایی شده براساس معیارهای مناسب و با استفاده از

روش علمی اولویت بندی شد و با اعمال سیاست محدودیت برای سرانه تسهیلات

مورد نیاز، طرحهای مناسبی که بیشترین فرصتهای شغلی را ایجاد می نماید، انتخاب

گردد. برخی اطلاعات مهم طرحهای اولویت بندی شده و منتخب به شرح

جدول شماره ۱ می باشد:

در نتیجه اعمال سیاست فوق، طرحهایی نحوی اولویت بندی شده است که با

کاهش تسهیلات مورد نیاز به میزان ۲۹/۶ درصد، فرصتهای شغلی تنها ۵/۳

درصد کاهش یافته و سرانه تسهیلات از مبلغ ۸۰/۷ میلیون ریال به حدود ۶۰

میلیون ریال (۲۵/۷ درصد) تقلیل می یابد. همچنین به منظور شناسایی طرحهای

ویژه اشتغال. طرحی براساس ویژگیهایی نظیر جنسیت و سطح تحصیلات شاغلین

و میزان سرمایه مورد نیاز، اجرای طرحها مورد طبقه بندی قرار گرفت. طرحهای

ویژه در سه گروه به شرح زیر طبقه بندی شده اند.

الف - طرحهای ویژه اشتغال زنان - شامل طرحهایی که بیش از ۵۰٪ شاغلین آن دارای جنسیت مؤنث می باشد.

ب - طرحهای ویژه اشتغال فارغ التحصیلان آموزش عالی شامل طرحهایی که بیش از

فراوانی انواع گروههای اصلی فعالیت در طرحهای دارای متقاضی در سطح کشور

کد	گروه اصلی فعالیت	تعداد	درصد
۰۱	کشاورزی، جنگلداری	۱/۵۱۲	۴۱/۷۱
۰۴	صنعت (کارخانه ای)	۱/۱۲۰	۳۰/۹۰
۰۱۱	فعالتهای کسب و کار آزاد	۲۰۴	۵/۶۳
۰۲	ماهیگیری	۱۳۶	۳/۷۵
۰۶	ساختمان و مسکن	۱۳۱	۳/۶۱
۰۹	حمل و نقل و ارتباطات	۱۱۵	۳/۱۷
۰۷	فعالتهای توزیع کالا (مصرف)	۸۴	۲/۳۲
۱۵	خدمات اجتماعی، شخصی	۷۹	۲/۱۸
۱۳	آموزش	۷۸	۲/۱۵
۱۴	بهداشت و مددکاری	۶۹	۱/۹۰
۰۳	استخراج معدن	۵۰	۱/۳۸
۰۸	هتل و رستوران	۲۸	۰/۷۷
۰۵	تامین و توزیع آب، برق و گاز	۱۸	۰/۵۰
۱۰	امور مالی و اعتباری	۱	۰/۰۳
	جمع کل	۳/۶۲۵	۱۰۰/۰۰۰

بخش کشاورزی (۰۲۰۰۱)

بخش صنعت و معدن (۰۳۰۰۴)

ساختمان و مسکن (۰۶)

خدمات مولد (غیرتجاری) (۰۱، ۰۹، ۱۵، ۱۳، ۱۴، ۰۸، ۰۵، ۱۰)

تعاونیهای مصرف و تهیه و توزیع و امور بازرگانی (۰۷)

جمع:

تکنیک آنتروپی و مجموع وزین ساده می باشد. با استفاده از روش آنتروپی وزن معیارها و پارامترها (شاخصهای مختلف اقتصادی و ملاحظات ملی) و در مرحله دوم با بهره گیری از روش مجموع وزین ساده، وزن هریک از طرحهای پیشنهادی محاسبه شده است. شاخصهای مورد استفاده با اولویت طرحهای مذکور شامل ۷ شاخص زیر بوده است:

● سرانه سرمایه گذاری به ازاء یک فرصت شغلی

● سرانه تسهیلات مورد نیاز به ازاء یک فرصت شغلی

● نسبت آورده متقاضی به سرمایه گذاری مورد نیاز طرح

● نسبت نیروی انسانی مورد نیاز با تحصیلات عالی به مجموع نیروی انسانی طرح

● نرخ بیکاری استان محل اجرای طرح

● نسبت سود سالیانه طرح به سرمایه گذاری مورد نیاز

● بازار هدف محصول طرح

شود پرسشنامه فرم "ب" (فعالیت بالقوه اشتغالزا) توسط کارشناسان یاد شده پس از بررسی سوابق و انجام مطالعات علمی تکمیل گردد.

همچنین مقرر گردید مسؤلیت ادارات کل استانها نیز پس از تکمیل پرسشنامه توسط کارشناسان، آنها را بررسی و تأیید نمایند.

به منظور آشنایی با پرسشنامه ها و نحوه تکمیل آنها، در یک سمینار یک روزه کارشناسان ذریبط شاغل در ادارات کل تعاون استانها مورد آموزش قرار گرفتند و پس از آن تکمیل پرسشنامه ها آغاز گردید

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

استنتاج از اطلاعات تکمیل شده از سوی استانها بایستی معطوف به هدف پژوهش یعنی تعیین فرمت های شغلی براساس شاخص های اقتصادی باشد.

الگوی مورد استفاده در این مطالعه برای تعیین وزن تأثیر شاخص های اقتصادی در انتخاب طرحهای پیشنهادی، ترکیبی از دو

فراوانی انواع فعالیتهای مهم در طرحها (۲۵ فعالیت اول)

ردیف	کد فعالیت	عنوان فعالیت	تعداد طرح
۱	۱۲۱	پرورش گاو به روش صنعتی - تولید شیر	۵۸۳
۲	۱۴۰	خدمات کشاورزی و دامپروری به جز فعالیتهای دامپزشکی	۳۶۶
۳	۱۱۲	کاشت سبزیجات و محصولات خزانهای	۳۵۴
۴	۱۲۲	پرورش گاو و گاو میش و بز و گوسفند به روش سنتی - تولید شیر	۳۱۴
۵	۱۸۲	پرورش و تکثیر ماهی خوراکی	۲۲۰
۶	۳۸۵	تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی مثل شیشه، سرامیک، آهک، گچ، محصولات بتنی، سنگبری، تولید آجر	۲۱۶
۷	۵۶۰	احداث ساختمان، حفر لایروبی قنوات	۱۹۴
۸	۹۲۱	فعالتهای بهداشتی درمانی - بیمارستانی، پزشکی، پیراپزشکی، دندانپزشکی	۱۶۸
۹	۱۱۳	پرورش درختان میوه، باغداری، محصولات نوشیدنی و چاشنیها	۱۵۲
۱۰	۱۲۴	پرورش مرغ و خروس به روش صنعتی	۱۵۰
۱۱	۱۱۰	کاشت محصولات سالانه و دائمی و سبزیکاری و باغبانی	۱۴۷
۱۲	۳۱۱	تولید و عمل آوری و حفاظت گوشت، ماهی، میوه، سبزیجات، روغنهای شامل تولید انواع روغن، کشتار دام و طیور، بسته بندی خرما و پسته، میوهها و سبزیجات	۱۴۲
۱۳	۳۴۱	تولید پوشاک - به استثناء از پوست خز	۱۲۹
۱۴	۱۱۱	کاشت غلات و حبوبات و دانههای روغنی و گیاهان صنعتی	۱۱۹
۱۵	۸۵۷	خدمات کاربایی، بازرسی و امنیت، عکاسی، خدمات تایپ و تکثیر و ترجمه	۱۱۳
۱۶	۳۱۴	تولید قند و شکر، آب نبات، شکلات، آدامس، کاکائو، رشته، نان، بیسکویت	۱۰۵
۱۷	۱۲۵	پرورش زنبور عسل	۱۰۲
۱۸	۷۱۲	حمل و نقل بار و مسافر زمینی	۸۹
۱۹	۳۶۲	تولید محصولات چوبی و چوب پنبه‌ای و حصیری	۸۹
۲۰	۳۸۴	تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	۸۸
۲۱	۱۲۷	تولید محصولات حیوانی	۸۲
۲۲	۴۱۲	خدمات فلزکاری (پرس، برش...) ساخت ابزارآلات	۷۹
۲۳	۳۳۴	فروش و قالیچه دستباف	۷۵
۲۴	۱۲۰	پرورش حیوانات	۶۹
۲۵	۸۲۰	کامپیوتر و فعالیتهای وابسته به آن	۶۸
		جمع	۴۲۱۳

براساس اطلاعات گردآوری شده در این گزارش، طبقه بندی طرحها براساس استانهای محل اجرا، شهرستانها و بخشها و همچنین ظرفیتهای شغلی به تفکیک نوع شغل، جنسیت و سطح تحصیلات شاغلین انجام گرفته است که به عنوان برنامه اجرایی اشتغال بخش تعاونی در سال ۱۳۸۳ مبنای عمل قرار می‌گیرد.

۵۰٪ شاغلین آن دارای تحصیلات عالی می‌باشد.

ج - طرحهای بزرگ اشتغال

شامل طرحهای با سرمایه مورد نیاز سه میلیارد ریال و بیشتر بر این اساس تعداد ۹۰۷ طرح ویژه اشتغال زنان با حدود ۷۹۸ میلیارد ریال تسهیلات مورد نیاز، تعداد ۱۸۳۳ طرح ویژه فارغ التحصیلان آموزش عالی با حدود ۱۹۸۰ میلیارد ریال تسهیلات مورد نیاز و تعداد ۸۳۴ طرح بزرگ اشتغال با ۴۰۹۰ میلیارد ریال تسهیلات مورد نیاز شناسایی شد که در قالب طرحهای مذکور به ترتیب ۱۳۰۹۳، ۳۳۵۰۱، ۳۳۷۹۵ نفر نیروی انسانی فرصت اشتغال خواهند یافت.

۶۳٪ کل طرحها

براساس اطلاعات گردآوری شده در این گزارش، طبقه بندی طرحها براساس استانهای محل اجرا، شهرستانها و بخشها و همچنین ظرفیتهای شغلی به تفکیک نوع شغل، جنسیت و سطح تحصیلات شاغلین انجام گرفته است که به عنوان برنامه اجرایی اشتغال بخش تعاونی در سال ۱۳۸۳ مبنای عمل قرار می‌گیرد.